

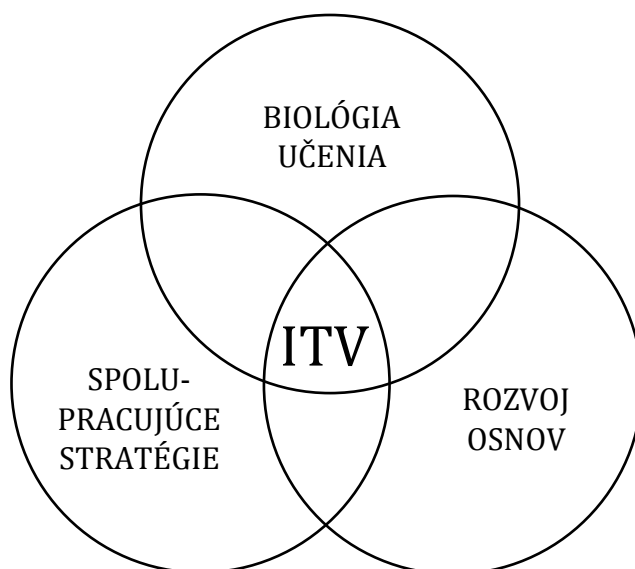
Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
Asociácia S. Kovalikovej - Vzdelávanie pre 21. storočie na Slovensku
Základná škola J. A. Komenského v Bratislave

VÝCHOVA A VZDELÁVANIE PRE 21. STOROČIE

Inováciami kurikula k zmysluplnému učeniu

Zborník príspevkov a tvorivých metodických materiálov
z národnej konferencie ITV

Usporiadateľ: Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
Asociácia S. Kovalikovej - Vzdelávanie pre 21. storočie na Slovensku
Základná škola J. A. Komenského v Bratislave

Obsahový garant: Asociácia S. Kovalikovej - Vzdelávanie pre 21. storočie na Slovensku

Organizačný garant: OÚ OŠM a TK v Martine, Základná škola J. A. Komenského, Majerníkova
60, Bratislava

Spolupracujúce organizácie: Kluby ITV na Slovensku, PF UK v Bratislave, FF UK
v Bratislave, PF TU Trnava, OÚ OŠ a K Bratislava IV

Editor: PhDr. Ľubica Bagalová, PaedDr. Zuzanna Vaňová

Odborný konzultant: PhDr. Ľubica Bagalová, PhDr. Ružena Horylová
PhDr. Mária Matulčíková, CSc.

Jazyková úprava: Mgr. Zuzana Bugáňová

Technický redaktor: Ing. Dušan Vaňo

ISBN 80-968477-0-8

VI. KAPITOLA

INŠPIRÁCIE ITV PRE II. STUPEŇ ZŠ

Častá otázka: „Načo to potrebujem?“ Kto ju ešte nepočul? Zmysluplné učenie a uplatnenie možnosti výberu spôsobu učenia a preukázania jeho zvládnutia je zvlášť významné na U. stupni ZŠ. Prepojenie učenia s reálnym životom, „výskumné cesty“ (exkurzie) na blízke miesta spojené s učivom ešte pred jeho preberaním, návšteva odborníkov v triede, posilujú vnútornú poznávaciu motiváciu, zvyšujú efektívnosť učenia.

6.1 CESTUJEME ZA POZNANÍM

Integrácia matematiky a zemepisu na II. stupni

Mgr. Jarmila Dovcová,
ZS Ul. Pionierov,
Rožňava

Téma: Cestujeme za poznaním.

Ročník: piaty.

Integrované predmety : M, Z.

Vzdelávací cieľ: Upevniť početové výkony s desatinnými číslami. Riešenie úloh z bežného života, zo Z - povrch, poloha, vodstvo a živočíšstvo Afriky. M - poradie početových výkonov, slovné úlohy.

Výchovný cieľ: Naučme sa riešiť životné situácie, situácie, ktoré nám prináša život.

Pomôcky, videonahrávky - Keňa, Maroko, Madagaskar, národné parky Afriky

Úvod: Celá naša činnosť bola motivovaná konkrétnou životnou situáciou, bola odrazom reálneho života, odrážala problematiku spojenú s cestovaním.

Na našich cestách nás sprevádzala *Cestovateľka Čiarka*. Prečo? Lebo desatinná čiarka pri násobení a delení vykonáva intenzívny pohyb v porovnaní so sčítaním a s odčítaním. Rozvíjali sme *sociálne zručnosti a vlastnosti*:

čestnosť - samostatná práca, VKP, KP, spätná väzba,

presnosť - keď nezáležalo na čase, vysvetľovanie učiva, upevňovanie učiva, predĺžený výklad

spoluprácu a pohotovosť - zložitejšie úlohy pre skupinovú prácu

Bližšie z celého bloku som sa pokúsila predstaviť časti: Konkurz na riaditeľa cestovnej kancelárie a Na potulkách po Afrike.

➤ **Ako sme začínali**

Začínali sme komunitou, v tom čase veľmi aktuálnou: *Ako som prežil svoje jarné prázdniny*. Postupne sme sa nalaďovali na vyučovanie, sústredili sme sa na myšlienky o cestovaní. Dostali sme sa až k cestovným kanceláriám, porozprávali sme sa, aké cestovné kancelárie poznáme, kto stojí na ich čele, kto tvorí ich personál. Na mapke Rožňavy sme umiestnili CK, ktoré sa na území mesta nachádzajú. Vysvetlili sme si, čo v dnešnej dobe znamená, keď počujeme konkurzné konanie.

Úloha: Hľadanie vhodných kandidátov na riaditeľa CK, obsadenie jednotlivých ďalších miest v CK.

Text na tabuli: Riaditeľ CK a jeho zamestnanci musia byť: priateľskí, dôveryhodní, šikovní, zodpovední, pohotoví, so širokým rozhľadom, vytrvalí, starostliví, trpezliví, s organizačnými schopnosťami, iniciatívni, flexibilní... (vznikol po spoločnom brainstormingu).

Tým sme si zopakovali *sociálne zručnosti*, ktoré sú nevyhnutné i pre našu prácu.

Úloha: *Konkurzné konanie, ktorého sa mal zúčastniť každý žiak. Žiaci do tajničky dopisovali matematické pojmy (tisíciny, desatiny, stotiny, čitateľ, jednotky...)* **Riešenie tajničky.** *Cestujeme za poznaním.* Na základe tohto konkurzného konania sme vytvorili 5 skupín, 5 cestovných kancelárií, na čele ktorých stáli piati najúspešnejší riešitelia. Skupiny - CK boli heterogénne, aby každá skupina mala pri práci rovnaké šance.

Domáca úloha: Každá skupina - CK mala za úlohu zvoliť svoj názov a vytvoriť reklamný pútač. Krátky, vtipný, zrozumiteľný.

Motivujúca úloha: Odkaz Cestovateľky Čiarky - „*Na mape, ale ani vo svete sa nestratím, nájdí, čo všetko ja uvidím. Ak sa troška pousiluješ, aj ty so mnou pocestuješ.*“ Každá CK dostala kartičku, na ktorej pomocou zemepisnej dĺžky a šírky boli popísané 3 miesta. Úlohou každej CK bolo zistiť, kde sa tieto miesta nachádzajú a zakresliť - zapísať ich do slepej mapy. Poskladaním všetkých slepých mapiek a presvietením cez meotar mala každá CK zapísať na papier, kde sa práve Cestovateľka Čiarka nachádza - vyvodili sme polohu Afriky.

Domáca úloha: Každá CK si mala pripraviť reklamu pre svoju CK a pozvať učiteľa ako klienta do niektorého rekreačného strediska v Afrike (k dispozícii bol propagačný materiál rôznych CK, ktoré sme navštívili).

Pred ďalšou činnosťou boli **premietnuté videozáznamy** - Keňa, Maroko, Madagaskar, Serengeti - školenie zamestnancov CK - základ pre ďalšiu činnosť. Súčasne bolo priblížené, kto je delegát CK. *Vhodné je využiť prítomnosť odborníka v triede - skutočného zamestnanca CK.*

➤ **Integrácia matematiky a zemepisu** (Z - povrch Afriky, M - násobenie desatinných čísel):

V nadväznosti na premietnuté videozáznamy sme sa dostali k *povrchu Afriky*. Znovu boli pre žiakov pripravené rôzne **aplikačné úlohy**. Keďže sme integrovali M a Z, aj aplikačné úlohy boli stavané tak, aby sa mohlo precvičiť a upevniť učivo z oboch predmetov. Delegát CK je človek, ktorý by mal o danej krajine vedieť takmer všetko. Ja, ako klient, som sa obracala na jednotlivé CK (raz delegátom bola celá CK, inokedy len jednotlivci) s problémami, ktoré bolo nutné vyriešiť.

- *Násobenie desatinných čísel* sa precvičovalo a upevňovalo na prevode mien jednotlivých štátov. Žiaci mali k dispozícii tabuľky, v ktorých boli kurzy Sk a mien štátov Afriky, prevody USD, DM na Sk, prevody USD, DM do najfrekventovanejších mien štátov Afriky.
- K násobeniu sme postupne pridávali i *delenie desatinných čísel*.
- *Propagačný materiál skutočných CK poskytol dostatok námetov na tvorbu úloh.* *Pomocou týchto materiálov* sme vyvodili delenie prirodzeného čísla prirodzeným číslom tak, že sme dostali podiel - desatinné číslo, delenie menšieho prirodzeného čísla väčším tak, že sme dostali podiel - desatinné číslo, periodické desatinné číslo.
- Východiskom na ich vysvetlenie bol článok *Raj zvierat - 100 rokov existencie Krugerovho národného parku* a komunita na tému *Veľká päťka*. Čísla o počte zvierat v tomto parku boli zhodou okolností také, že keď sme ich delili, vychádzalo nám vždy *periodické desatinné číslo*.

- Na základe tohoto učiva sme sa dostali k zemepisnému učivu *Živočíšstvo Afriky*. Odtiaľ bol už len krok k *Vodstvu Afriky*, pretože cez tento park preteká *rieka Limpopo*.
- *Vodstvo Afriky* sme začali *osemsmerovkou*, v ktorej sme mali nájsť 14 pojmov, týkajúcich sa vodstva, tieto pojmy mali žiaci správne pripísať k jednotlivým obrázkom, uplatniť ich a vysvetliť pri toku *rieky Níl*.
- *Výstupná kontrolná previerka* - delenie desatinných čísel - bola vstupenkou na loď, ktorá pláva po rieke Afriky. Na tejto vstupenke si každý žiak vyfarbil jedno okno kajuty, v ktorej potom na cestách býval.

Boli už vysvetlené 4 početové výkony s desatinnými číslami a prešli sme pri vodstve na poradie početových výkonov. Výsledky pripravených príkladov udávali dĺžku rieky. Po ich vyriešení bolo úlohou skupín doplniť *slepú mapu - najznámejšie rieky a jazerá Afriky*. Po ukončení bloku nasledovala **spätná väzba**.

6.2 CESTA SNOV

Ukážka vyučovacieho bloku - učenie hrou

Mgr. Elena Hulmanová,
Martin

Téma: Cesta snov

Integrované predmety: výtvarná výchova, literatúra, sloh

Prebrané učivo: - hlavné znaky rozprávania a reprodukcie,

- rozdiel medzi rozprávaním a reprodukciou,
- členenie textu na úvod, jadro, záver,
- stručná reprodukcia a podrobná reprodukcia,
- tvorenie osnovy príbehu,
- stručná a podrobná osnova.

Cieľ vyučovacieho bloku - žiaci by mali pohotovo:

- a/ získať základné informácie o novom prostredí,
- b/ prežiť a precítiť aktuálnu situáciu,
- c/ naučiť sa riešiť nečakané životné situácie,
- d/ hľadať rôzne sociálne vzťahy a postoje v skupine,
- e/ komunikovať rôznymi spôsobmi.

Pomôcky:

- portrét Krištofa Kolumba a informácie o jeho objavných plavbách,
- kniha Daniela Defoe: Robinson Crusoe,
- mapa zámorských ciest, zemepisná mapa,
- encyklopédia lodí,
- hudobná ukážka Zvuky mora,
- obrazy mora - súbor výtvarných reprodukcí,
- motivačný text z románu Robinson Crusoe,
- ezoterická hudby so zvukmi vody,
- veľké kartóny, nožnice, lep, štetce, farby, plátno.

Program bloku:

1. Motivačná komunita - objavné cesty
2. Rozprávanie
3. Osnova
4. Reprodukcia

5. Námety na tvorivé úlohy

Facilitovanie bloku

Motivácia

Vítam vás v cestovnej kancelárii „Snívajte s nami“. Volám sa... a budem vás sprevádzať na vašej ceste.

Túžby a očakávania

Aby ste zažili dobrodružstvo svojich snov, potrebujem poznať vaše túžby, želania a očakávania.

- Cestujúci si vyberie dopravný prostriedok, ktorým by chcel cestovať.
- Napíše doň svoje želania.
- Pripe ho na reklamnú tabuľu cestovnej kancelárie.

(Tabuľka s reklamným sloganom *Vaše túžby - naše služby.*)

Objavné cesty

Blahoželám vám, práve ste sa stali našimi zákazníkmi a vyhrávate cestu okolo sveta na lodi PINTA.

- a/ Kto sa plavil na lodi Pinta?
- b/ V akých moriach sa plavila? Zisti jej plavebnú trasu a zakresli ju do mapy!
- c/ Napíš mená ďalších lodí a zisti ich osudy.
- d/ Ako sa pomenovala krajina, ktorú objavili? Kto boli domorodí obyvatelia?
- e/ Urob si zápis do zošita.

1. Komunita

Zlatá rybka

Na lodi si musíme všetci pomáhať. Keď budete v najhoršom, pomôže vám zlatá rybka.

- Cestujúci si napíše meno na rybičku.
- Rybky sa vhodia do suda a premiešajú sa.
- Každý si vylosuje toho, komu bude robiť zlatú rybku (tajne pomáhať, plniť jeho želania, ochraňovať ho).

3 naj veci

Lod' je malá a každý cestujúci si môže vziať na plavbu iba 3 veci.

- *Ktoré by to boli?*
- *Prečo?*

2. Rozprávanie príbehov

Počas dlhej plavby si cestujúci rozprávajú príbehy. Spomínajú na miesta, kde prežili najväčšiu radosť, strach, nebezpečenstvo alebo dobrodružstvo.

- Vezmi si papier!
- Rozdeľ ho na 4 časti!

- Nakresli do každej 1 dej!
- Ku každému deju napíš osnovu, skladajúcu sa zo 4-5 bodov!
- Porozprávaj 1 najzaujímavejší príbeh podľa napísanej osnovy a nakresleného obrázka!

Energizér : Vlna

3. Osnova

Oprášené príbehy

Plavba je dlhá. Národníci neustále menia svoje príbehy. Pridávajú niečo nové, vymýšľajú.

- Osnovu z predošlého naj-príbehu napíš na úzke papieriky tak, aby na každom bola iba 1 veta. Vlož ich do kufríka.
- Premiešaj ich a vytiahni si 5 pásov papiera.
- Vytvor z nich nový príbeh a porozprávaj ho.

Rozvíjanie slovičiek:

Na lodi zavládla nuda. Čo budeme robiť?

- Cestujúci - žiaci utvoria kruh. Jeden z nich má v rukách loptu. Začína hru: *Dnes budeme robiť činnosti, ktoré začínajú na P.* Komu hodí loptu, ten musí povedať činnosť, začínajúcu na toto písmeno. Pri páde lopty sa mení písmeno.

4. Reprodukcia *Fotografia z ciest*

Plavba sa skončila. Nezabudnuteľné chvíle z dovolenky nám pripomínajú fotografie,

- Vyber 1 obrázok z predchádzajúceho rozprávania naj-príbehu.
- Porozprávaj svoj príbeh a nalep fotografiu na zemeguľu tam, kde sa príbeh odohral.

Zemetrasenie

Našu planétu zasiahlo hrozné zemetrasenie. V priebehu niekoľkých minút sa zmenili na trosky všetky miesta, kde ste sa cítili tak nádherne. Zemeguľa s nalepenými fotografiami sa trhá na kúsky. Hrá hudobná ukážka s dramatickým účinkom. Čo cítiš? Vyjadri svoj pocit pantomímou!

Patchwork - správa pre 3 tisícročie

- Čo by si robil na záchranu našej civilizácie?
- Obkresli si ľavú ruku a napíš na ňu svoj odkaz.
- Odkaz vlož do škatule a tú ulož na bezpečné miesto. Kam?

5. Námety na hravé úlohy rozvíjajúce tvorivosť:

- ***Vzbura námorníkov.***
- Námorníci sa vzbúria. Postupne sa všetci vystriedajú v úlohe kapitána. Plávajú z krajiny do krajiny. Kam by si chcel plávať? Do ktorej krajiny? *Napíš 5 turistických atrakcií z tejto krajiny - dôvod, prečo tam chceš ísť.*

- ***Diskotéka na palube - Tanečný maratón***

- Vyber si hudbu, ktorá sa ti páči. Nájdi si svojho partnera. Zatancuj tanec podľa krajiny, z ktorej pochádzaš (ruský - kazačok, mexický a španielsky - bolero a čača, francúzsky - kankán, český - polka, rakúsky - valčík, americký - rap, slovenský - odzemok). Hudba je natočená a deti tancujú podľa druhu hudby.

- ***Karneval***

Príprav si masku zvierat'a na karneval z krajiny, ktorou si cestoval. Predstav sa v novej podobe. *Aké 3 dobré vlastnosti máš? Prečo si vybral práve toto zviera? Čo sa ti na ňom páči?*

- ***Hľadanie pokladu***

Nakreslená je mapka, kde je ukrytý' poklad. V triede sú rozmiestnené orientačné body, v ktorých sú ukryté rébusy. Ak žiaci vylúšia rébus, postupujú ďalej. Po prekonaní všetkých prekážok získavajú poklad alebo mravné ponaučenie (škatuľa veľká, menšia, menšia...5-6 malých škatúľ).

- ***Staré noviny***

Vystrihnuté nadpisy z novín sa vhodia do kapitánskej čiapky. Každý si vyberie 1 nadpis. Vymýšľajú si nové príbehy. BURZA NADPISOV - vymieňajú si ich a tvoria nové príbehy.

- ***Darčeky z ciest***

Príbuzným sme doniesli darčeky. Čím by sme potešili: svojich rodičov, súrodencov, priateľov.

- ***Papagáj***

Kapitán má na lodi papagája. Nauč papagája rozprávať 3 svetovými jazykmi. Papagáj - žiak, ktorý sa učí rozprávať. Spoluhráči ho učia krátke vety, kladú mu jednoduché otázky a papagáj opakuje, čo počul.

- ***Nebezpečenstvá***

Počas plavby čaká námorníkov veľa nebezpečenstiev. Vidia, ako zomierajú veľryby, zabíjať tulene, vtáci majú perie obalené ropou, žraloky útočia na sudy s atómovým odpadom...Vytvor akčnú scénu. Použi veľmi krátke vety.

- ***SOS***

Vyšli správu všetkým svetovým denníkom a TV o tom, čo sa deje na mori. Správa bude mať 4-5 viet. Pošli telegram svojim príbuzným

- ***Lodný denník***

Kapitán zapíše každú výnimočnú udalosť do lodného denníka. Stručne opíš, čo sa stalo. Napíš o všetkom, čo ťa počas plavby zaujalo.

- ***Nálepky na kufre***

Je zvykom, že cestujúcemu v každom hoteli nalepia hotelovú nálepku na kufor. Vytvor 3 hotelové nálepky na svoj kufor.

- **Domáce video**

Z plavby si natočíme video. Urob kreslené video zo svojej dovolenky (6 obrázkov). Ku každému obrázku vytvor stručný nadpis.

- **Výmenný obchod**

Minuli sa potraviny. Niečo zo svojich vecí musíš vymeniť s domorodcami. Čo by si vymenil? Neovládaš domorodú reč. Dohodni sa posunkami.

Domáca úloha - rozšírená reprodukcia

Kapitán trávi čas po plavbe v prístavnej krčme. Veľmi farbisto rozpráva zážitky z plavby a nadmieru preháňa. Napíš príbeh, v ktorom všetky motívy budú zveličené, prehnané. Použi metafory, personifikácie, prirovnania. Vymysli neskutočné morské bytosti a nechaj ich v príbehu konať.

Záverečná komunita

Žiaci si podávajú mušľu a rozprávajú o tom:

1. *Ako sme zvládli úlohy?*
2. *Aké dojmy alebo pocity máš?*
3. *Čo sme mohli urobiť lepšie?*
4. *Vyberajú piktogramy podľa nadobudnutých zručností alebo získaných skúseností.*

6.3 KRAJINNÁ ROZMANITOSŤ VZBUDZUJE ZVEDAVOSŤ AJ KRÁSU ALEBO PREMENY

PhDr. Darina Gogolová,
ZŠ J. A. Komenského,
Bratislava

Integrovaný blok pre 5. ročník (SJ, Z)

Kľúčové učivo:... aj o tom, ako všetko so všetkým súvisí...

Všetko, čo nás obklopuje tvorí **krajinu** - je to ľubovoľná časť zemského povrchu, ktorú tvoria horniny, pôdy, vodstvo, ovzdušie, rastliny, živočíchy, človek a jeho diela. Všetky spomenuté súčasti sú navzájom pospájané a ovplyvňujú sa.

Skutočný povrch Zeme je výsledkom pôsobenia **vrásnenia** (vnútorné tlaky - vznik pohorí) a **zvetrávania** (nanášanie vrchných častí zemskej kôry prostredníctvom vody, vetra, striedania teplôt, kmeňov rastlín...). Vznikajú **výškové rozdiely** (rozdiel medzi najvyšším a najnižším bodom v krajine), **rovina, pahorkatina, vrchovina, hornatina, veľhory**.

Mapa je plochý, zmenšený obraz povrchu Zeme alebo jej časti. **Ravnobežky a poludníky** tvoria zemepisnú sieť.

Program dielne:

1. **Privítanie** (úsmev, podanie ruky)
2. **Komunita**, komunitné otázky: *Kto ste a čím by ste chceli byť na čo by ste sa chceli v krajine - v priestore, ktorý nás obklopuje, premeniť? (1. premena)*
3. **Energizér** - Hej - zameraný na okysličovanie mozgu. Popis - všetci sa postavia do kruhu v predklone, nohy nie sú pokrčené v kolenách. Jeden začne tlieškať a postupne sa pridávajú ďalší - v jednom smere, napr. vpravo. Posledný keď zatlieska, vyskočí, vykrikuje „hej“ a ostatní sa k výskoku aj k výkriku pripoja. Táto aktivita sa zopakuje ešte raz v opačnom smere.
4. **Vedci** (zvedavosť) a **umelci** (krása). *Staňte sa nimi - premeňte sa! Vyberte si jednu z aplikačných úloh. (2. premena)*
5. **Práca** - individuálna alebo v skupine.
6. **Prezentácia**.
7. **Otázky a odpovede** - spätná väzba.
8. **Teória o viacnásobných inteligenciách**. (Každý človek inklinuje k niektorej inteligencii a podľa toho si vyberá úlohy.)

Postupy:

1. *Vitajte a posad'te sa, prosím, do kruhu.*
2. *Prečítajte si - dôkladne a pomaly znenie aplikačných úloh.*

3. *Vyberte si úlohu.*
4. *Ak chcete spolupracovať v skupine, po komunite sa presuňte do priestoru pri oknách.*
5. *Vytvorte skupiny s maximálnym počtom 5 členov.*
6. *Pracujte 15 minút.*
7. *Prezentujte svoju prácu.*

Aplikačné úlohy ku kľúčovému učivu (žiaci ich môžu vykonávať individuálne alebo v skupinách).

Povinná:

L 1. *Vymyslite rozprávku (príbeh) do školského časopisu, ktorý by mladšie deti poučil o tom, čo je krajina. Môže to byť príbeh o skutočnej konkrétnej krajine, alebo o krajine vymyslenej (fantazijné prvky). (Aspoň 20 pekných viet.)*

Výberové:

L 2. *Napište interviu s pohorím, ktoré vzniklo v dôsledku vrásnenia a denno-denne naň pôsobí zvetrávanie. Použite priamu reč a zásady spoločenského správania, ktoré sa predpokladá pri rozhovore publikovanom v časopise. (Aspoň 20 viet.)*

P 3. *Vytvorte plastickú mapu krajiny. Znázornite na nej roviny, pahorkatiny, vrchoviny, hornatiny a veľhory. Vyznačte - dostatočne výrazne aj územia s nadmorskou výškou do 200 m n.m. a nad 200 m n.m. (nížiny, vysočiny). (Podľa rozmerov pripravovaného plagátu.)*

P 4. *Zostavte náučný plagát, pomocou ktorého by ste na triednej prezentácii rodičov odborne poinformovali o mape (rôzne typy, mierky, poludníky, rovnobežky, zemepisná dĺžka, šírka, zemepisná sieť), rozmery sú dané.*

TK 5. *Zahrajte scénu (vymyslite dej), pomocou ktorej by ste spolužiakov presvedčili o tom, že všetky zložky krajiny sú navzájom prepojené. Zamerajte sa na súvislosti. K prezentácii priložte krátku písomnú prípravu alebo scenár (2-4 minúty).*

Akus. 6. *Skomponujte pieseň (môže to byť báseň zaspievaná na známu melódiu), ktorej obsahom by bol zemský povrch, výškové rozdiely a ich vplyv na životy ľudí, zvierat a rastlín (3-4 strofy).*

LM 7. *Vymenujte aspoň 5 súvislostí medzi sférami krajiny. Pripravte si vedecký referát, kde poukážete aspoň na 5 príkladov súvislostí medzi sférami krajiny. Zamerajte sa na to, ako sa navzájom ovplyvňujú. (Aspoň 17 viet.)*

Pozn.: L - lingvistická inteligencia

P - priestorová inteligencia

TK - telesne-kinestetická inteligencia

A - akustická inteligencia

LM - logicko-matematická inteligencia

6.4 NÁŠ ZAČIATOK - SLOVANIA, AVARI, SAMOVA RÍŠA

PhDr. Darina Gogolová,
ZŠ J. A. Komenského,
Bratislava

Téma: Náš začiatok (Blok zameraný na opakovanie učiva o Slovanoch, Avaroch, Samovej ríši).

Pojmové kľúčové učivo:

Národné dejiny - naše korene sú pre nás zdrojom hrdosti, optimizmu, poučenia, nádeje...

Vedomostné kľúčové slovo:

- Koncom 5. storočia sa z pravlasti v okolí riek Dneper, Visia, Don prisťahovali Slovania (vysokí, silní, svetlovlásí pastieri, roľníci, chovatelia, domáci výrobcovia). Zaoberali sa kováčstvom, hrnčiarstvom, tkáčstvom.
- Slovania žili v rodoch, uctievali mnohých bohov, napr.:

Morena (smrti)

Perún (neba)

Vesna (jari)

Pikulík (pokladov)

- V 6. storočí prichádzajú Avari - krutí bojovníci, ktorí Slovanov využívali v bojoch, kradli im potraviny, v zime sa im sťahovali do obydľí.
- V 7. storočí vznikajú kmeňové zväzy - na čelo sa dostal franský kupec Samo. Zvíťazil nielen nad Avarmi, ale aj nad franským kráľom Dagobertom. Vzniká Samova ríša - v roku 623.
- Samo vládol 35 rokov (mal 12 žien, 22 synov, 15 dcér). Po jeho smrti Samova ríša zanikla. Samova ríša ležala pravdepodobne v okolí riek Morava, Dunaj.

Myšlienka dňa:

„Človek je ako strom. Stromom sa lepšie darí v lesoch, sadoch - tam, kde ich je viac pohromade, pretože strom samotár je vystavený rôznym pohromám. Podobne je to s človekom. Človek je tvor spoločenský, patrí k určitej skupine, do istého národa...“

Matúš Kučera

Cieľ vyučovacieho bloku:

Žiaci si prostredníctvom bioku zopakujú učivo tematického celku, pokúsia sa pomocou aplikačných úloh o vytvorenie básne, divadelného predstavenia, plagátu, príbehu alebo vysvetľujúceho porovnania. Pracovať môžu individuálne alebo vo výberových skupinách, najviac päťčlenných.

Pomôcky: menovky, špendlíky, plagáty s napísaným kľúčovým učivom, plagát s napísanými aplikačnými úlohami, papiere A4, A5, učebnice Slovensko v stredoveku, výkresy, farbičky, ceruzky, voskovky, magnetofón s vhodnou príjemnou hudbou, ktorá bude znieť počas práce na aplikačných úlohách.

Mapa mysle - program bloku

Facilitovanie bloku:

Postupy pre žiakov (účastníkov konferencie) boli napísané na tabuli:

- *Dobrý deň, vitajte.*
- *Nezabudnite na menovku.*
- *Prečítajte si mapu mysle a myšlienku dňa - porozmýšľajte o nej.*
- *Posaďte sa do kruhu komunity.*

1. Motivačná komunita

Žiaci (účastníci konferencie) sedia v kruhu komunity. Ich prvou úlohou (v postupoch) bolo zamyslenie sa nad myšlienkou dňa, v ktorej Matúš Kučera vysvetľuje vznik národa. Učiteľka požiada prítomných, aby sa zamysleli nad situáciou zo svojho života.

Znenie komunitnej otázky: „Porozmýšľajte kedy, pri akej príležitosti bolo pre vás lepšie, že ste neboli sami (že s vami niekto bol), alebo kedy, v akej situácii by ste si boli želali, aby s vami radšej niekto bol (aby ste neboli sami).“

2. Po spoločnom zopakovaní tematického celku o Slovanoch, Avaroch, Samovej ríši pomocou otvorených otázok riadeného rozhovoru v kruhu nasledovala úloha pre každého.

3. **Úloha pre každého:** Zapiš si do zošita všetky poznatky, pocity a dojmy z práce v kruhu komunity.

4. **Aplikačné úlohy:** 1. *Vytvorte oslavnú báseň alebo pieseň na počesť franského kupca Sama po jeho víťazstve nad Avarmi (2-3 slohy, strofy).*

2. *Zdramatizujte pohanské uctievanie bohov starými Slovanmi (Morena, Perún, Vesna, Pikulík), (najviac 2 minúty).*

3. *Vytvorte náučný plagát, pomocou, ktorého by ste vysvetlili podstatu života Slovanov (práca, remeslá, príbytky, výzor...). Znázornite aj prírodné prostredie, v ktorom žili (plagát).*

4. *Napište* príbeh o konkrétnej slovanskej rodine, ktorá trpela vykorisťovaním a vydieraním Avarov (aspoň 3 - 6 pekných viet).

5. *Porovnaj*te život Slovanov pred vznikom Samovej ríše s ich existenciou po roku 623. Zamerajte sa na odlišnosti (aspoň 14 pekných viet, povinná úloha).

5. Pri prezentácii učiteľka dbá na dodržiavanie pravidiel prezentácie - väčšinou vystúpia všetci členovia skupiny, najmenej dvaja - pri prezentovaní buď hovorí jeden, alebo sa navzájom dopĺňajú.

- Dôležité sú otázky z pléna - často zamerané aj na úroveň spolupráce jednotlivých členov prezentujúcej skupiny.
- Pripomienky a hodnotenie ostatných žiakov sú veľmi dôležité pri celkovom hodnotení práce skupiny. Často pomocou pripomienok a nových nápadov z pléna vznikne „dielo“ s prvkami dokonalosti.

6. Záverečná reflexia prebieha v kruhu komunity. Všetci zúčastnení stoja v kruhu a postupne odpovedajú na otázku: „*Čo si odnášaš z nášho dnešného stretnutia?*“

6.5 BRATISLAVA - HLAVNÉ A KORUNOVAČNÉ MESTO

Blok je zameraný na výklad nového učiva v 7. ročníku

PhDr. Darina Gogoiová,
ZŠ J. A. Komenského,
Bratislava

Pojmové kľúčové učivo:

Hospodársky a kultúrny rozmach mesta predurčuje zemepisná poloha, historické udalosti, ale najmä mier, pokojná a tvorivá atmosféra. Mesto - tak ako každý iný systém môže fungovať iba vtedy, keď sú prijaté a dodržiavané pravidlá.

Vedomostné kľúčové učivá:

- Po Matejovi Korvínovi nastúpili na uhorský trón Jagelovci (Vladislav II. Dobrze a jeho syn Ľudovít II.). Krajina bola na pokraji úpadku.
- 1526 - Bitka pri Moháči - uhorské vojsko podľahlo presile Turkov pod vedením Suleymana II. Turkom sa otvorila cesta do strednej Európy. Bitka pri Moháči trvala iba 2 hodiny, zahynul v nej aj mladý 20-ročný kráľ Ľudovít II. Jagelovský. Významný uhorský veľmož Ján Zápoľský sa do bitky proti Turkom nezapojil, vyčkával aj so svojím vojskom.
- Na uhorskom tróne dvaja králi - veľmož Ján Zápoľský a Ferdinand I. Habsburgský. Tento stav vyvrcholil vojnami v rokoch 1527 - 1538 medzi Ferdinandom a Zápoľským, ktorý nezáváhal a na pomoc si prizval turecké vojská.
- Aj po zmierení sa J. Zápoľského s Ferdinandom I. zostalo Uhorsko rozdelené na tri časti. Južné a stredné ovládli Turci. Slovensko, západná časť Maďarska a časť Chorvátska bola pod vládou Ferdinanda I. Habsburgského. V Sedmohradsku vládol dedič po J. Zápoľskom. Toto územie bolo tiež pod kontrolou Turkov.
- 1536 - Bratislava hlavné mesto Uhorska - Prešporok (S), Pressburg (N), Pozsony (M). Tristo rokov bola významným hospodárskym a kultúrnym centrom. Bola sídlom kráľovskej komory, kráľovského miestodržiteľa, kráľovských insígnií (jablko, žezlo, meč, plášť, svätoštepánska koruna). Výrazne bol posilnený mestský štatút (právomoci mestských radných) - richtár, mešťanosta, kapitán, notár, komorník, kat.

Cieľ vyučovacieho bloku:

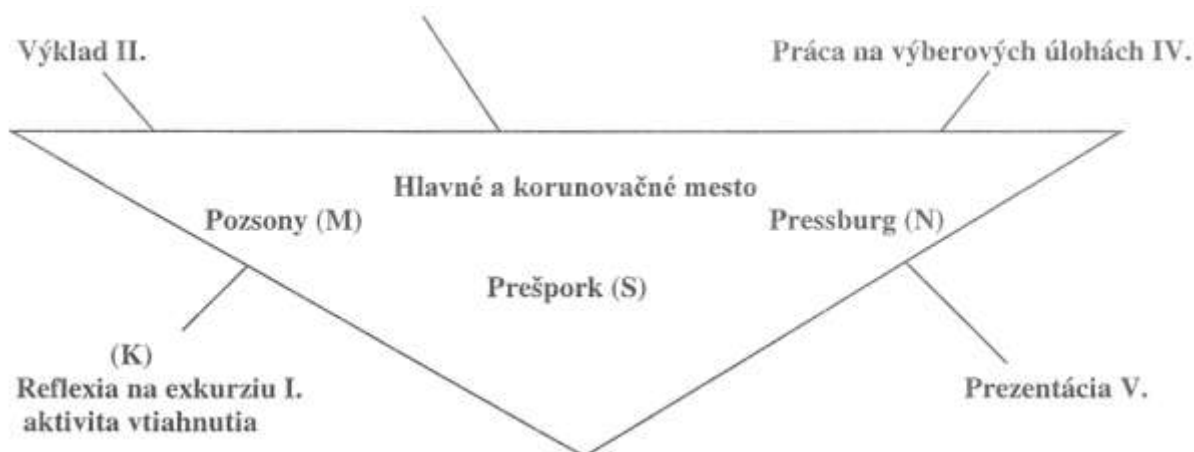
Výklad nového učiva na základe exkurzie *Po stopách korunovačného ohradu* - Dóm sv. Martina, Františkánsky kostol, Maximiliánova fontána, Stará radnica, Laurinská brána, kostol U Milosrdných bratov, Michalská brána, korunovačný pahorok (žiaci prešli korunovačnou cestou a na každom významnom mieste sa objavovali historické fakty). Po výklade učiva pracovali na aplikačných úlohách.

Na prvej aplikačnej úlohe pracuje každý individuálne. Druhá až šiesta úloha sú výberové. Žiaci môžu pracovať v ľubovoľných, najviac päťčlenných skupinách, alebo individuálne, podľa vlastného výberu.

Pomôcky: Učebnice dejepisu, vyplnené pracovné listy s aplikačnými úlohami, ktoré boli súčasťou exkurzie, odborná dejepisná literatúra, obrázky Bratislavy 16. storočia, papiere, farebné ceruzky, voskovky, magnetofón, mapa, dejepisné atlasy, lepiace papieriky s číslami 1- 6.

Mapa mysle - program bloku

Úloha pre každého III.

Facilitovanie bloku:

- Postup pre žiakov bol napísaný na tabuli.
 - *Dobrý deň, vitaj.*
 - *Sadni si do šesťčlenných skupín, na číslo 1- 6 si napíš svoje krstné meno.*
 - *Prepíš si do zošita mapu mysle a pojmové kľúčové učivo (porozmýšľaj, ako by sa dalo aplikovať na našu triedu).*
 - *Používaj aktívne počúvanie, spoluprácu, zdravý rozum, odvahu, zodpovednosť, snaž sa o najlepší osobný výkon, ...*

I. Komunita - aktivita vťahnutia

Inštrukcia učiteľky znela: *Pri laviciach označených číslami 1, 2, 3, 4, 5, 6, sa sústredia všetky jednotky, dvojky-... Stretnutie jednotlivých rovnakých čísel by sa malo „odohrať“ neverbálne. V takýchto nových náhodne vzniknutých skupinách sa členovia porozprávajú o tom, čo ich najviac z dejepisného hľadiska zaujalo na exkurzii. Ich úlohou bude „zahrať“ historickú budovu, ktorá nejakým spôsobom súvisí s korunováciou kráľov v Bratislave. Pôjde o pohyb so zámerom (deviata mozgovo - súhlasná zložka) - vystúpenie musí byť pantomimické.*

II. Výklad kľúčového učiva by nemal byť dlhší ako 14 minút, pokiaľ ide o 13-14 ročných žiakov.

III. Úloha pre každého

Na úlohe pre všetkých pracujú žiaci individuálne. Po určitom časovom intervale (čase na prácu) nasleduje prezentácia jednotlivých žiakov.

IV. Aplikačné úlohy:

Povinná:

1. *Vytvor* zo slovných spojení vety, zostav zmysluplný a chronologicky usporiadaný text. 1526 - Bitka pri Moháči, kráľovské insígnie (jablko, plášť, koruna, meč, žezlo), vláda dvoch kráľov, Jagelovci - Vladislav II. Dobrze, rozdelenie Uhorska na tri časti, hlavné mesto Uhorska, korunovačné mesto od roku 1563.

(Aspoň 10 pekných viet)

Výberové:

2. *Vymyslíte* napínavý príbeh, v ktorom hlavným hrdinom - rozprávačom je vojak z družiny Jána Zápoľského. Zúčastnil sa „vyčkávacej akcie“ počas Moháčskej bitky aj vojen proti Ferdinandovi I. Habsburgskému. V závere sa stane jeho prívržencom.

(Aspoň 20 pekných viet)

3. *Vytvorte* náučný plagát „Bratislava korunovačné mesto“. Vysvetlite všetky súvislosti kultúrneho a hospodárskeho rozvoja Bratislavy po r. 1526 tak, aby to pochopili aj vaši mladší spolužiaci - štvrtáci.

(Rozmery plagátu)

4. *Zdramatizujte* najdôležitejšie historické okamihy v rokoch 1526 - 1564 (od Bitky pri Moháči až po korunováciu Maximiliána II. Habsburgského), ktoré podľa vás viedli k tomu, že Bratislava sa stala v r. 1536 hlavným mestom Uhorska.

(Najviac 3 min. a popis)

5. *Napište* báseň alebo pieseň o období od r. 1526 po r. 1536 (o Bitke pri Moháči, vojnách dvoch kráľov, Bratislave hlavnom meste Uhorska). Sústreďte sa na empatické precítenie hrôz tureckých vpádov a vojen.

(Aspoň 4 strofy)

6. *Zostavte* chronologický zoznam historických udalostí od r. 1526 až po korunováciu Maximiliána II. Habsburgského v r. 1564 v Dóme Sv. Martina. Sústreďte sa podrobnejšie na obdobie, keď bola Bratislava korunovačným mestom a na všetko, čo s korunováciou súviselo (obrad, insígnie...).

(Aspoň 20 pekných viet)

V. Prezentácia prebieha podľa stanovených pravidiel. Vystúpi celá skupina a všetci ostatní žiaci sú aktívne publikum s právom na otázky a pripomienky.

6.6 NA ZAČIATKU JE VŽDY NÁPAD - A VÝSLEDKOM MÔŽE BYŤ AJ „PERPETUM MOBILE“

*PaedDr. Darina Výbohová,
ZŠ Hrnčiarska I,
Zvolen*

Cieľ vyučovacieho bloku: Trojmesačný tematický blok, zameraný na vtiahnutie žiakov do problematiky technického riešenia prenosu pohybu, informácií. Jednoduché stroje, prevody na prenos síl a pohybu. Modely LEGO - DACTA ovládané PC. Praktické overenie si funkcií jednotlivých súčiastok (stavebnice LEGO - DACTA) a samostatná realizácia a prezentácia projektu - aplikačnej úlohy.

Motivačná myšlienka: He that breaks a thing to find out what it is has left the path of wisdom.

Ten, čo zlomí vec, aby zistil, čo to je, zišiel z cesty múdrosti.

J. R. R. Tolkein

Pomôcky: Stavebnice Lego -dacta, PC, výkresy, pastelky, perá, obrázky z časopisov.

Program bloku

- Žiaci počas trvania bloku pracovali v 4- až 5- členných skupinách, ktoré vytvorili podľa vlastného výberu. Počet skupín bol daný počtom stavebníc.

V **úvodnej komunite** - diskusia na tému dňa „Čo je to PERPETUM MOBILE?“ nadväzovala na už prebrané učivo: *Človek a technika a technické prostredie. Slovenské osobnosti na poli techniky. Vývoj výpočtovej techniky. Základy technickej dokumentácie...*

- Nasledovalo spoločné oboznámenie sa s jednotlivými komponentmi stavebnice a možnosti ich použitia pri konštrukcii modelov. Práve tu deti naplno prejavili sebe vlastnú zručnosť, zvedavosť.
- V nasledujúcej dvojhodinovke si v samostatnej práci preskúšali žiaci jednotlivé súčiastky. Počas práce podľa potreby konzultovali s vyučujúcimi.
- Pri práci si spontánne a prirodzenou cestou cez vlastnú praktickú skúsenosť osvojili nové poznatky z učiva - *Jednoduchý elektrický obvod. Použitie plastov, druhy prevodov, prepojenie modelu na PC pomocou interfejsu, práca s obslužným programom stavebnice a myši.*

Práca na projekte

- Aplikačné úlohy:*
- Navrhnete model nejakého ozajstného technického zariadenia.
 - Nakreslite, ako by mal vyzerat'.
 - Popíšte jeho činnosť, pokús sa ho zaujímavo predstaviť.
 - Vymyslite pútavý slogan na reklamu pre tvoj produkt.
 - Prezentujte váš model spolužiakom.
 - Zodpovedajte, čo najvšstížnejšie, na otázky spolužiakov.
 - Zhotovte plagát vášho projektu.
- Každá skupina pracovala na vyhotovení zariadenia, stroja alebo modelu čohokoľvek, podľa vlastného technologického postupu s účelným použitím rôznych súčiastok. V rámci skupiny si sami (podľa typu inteligencie) vybrali svoj spôsob spolupodielania sa na splnení úlohy.

- Po dokončení prezentovali svoje projekty pred spolužiakmi zo svojej aj paralelnej triedy. Prezentácia bola tiež súčasťou hodnotenia.
- Zároveň sme na konci tohto bloku pripravili „**Slávnosť učenia sa**“ pre rodičov, deti a vyučujúcich, ktorú sme nazvali „**Zvedavá streda, kuk do sveta LEGA**“. Snahou bolo predstaviť rodičom okrem práce detí aj priestory odborných učební, náplň a spôsob vyučovania, hodnotenie práce. V tomto školskom roku sa nám za pomoci rodičov a úspešného zapojenia sa našich učiteľov do akcie KONTO GLOBTEL podarilo z veľkej časti realizovať naše predstavy o pavilóne prírodovedných predmetov a informatiky, v ktorom je vytvorené príjemné a podnecujúce prostredie pre samostatnú kreatívnu prácu žiakov v rámci vyučovacích hodín a blokov.
- Završením vyučovacieho bloku, a teda tejto témy, bola **exkurzia na UMB v Banskej Bystrici**, kde sme navštívili katedry Informatiky, Základov techniky a Ekológie a environmentálnej výchovy. Cieľom bolo BYŤ PRI TOM - pri tom, čo sme si vraveli o technickom prostredí a čo sa budeme chcieť dozvedieť o strojoch, nástrojoch, počítačoch, materiáloch a načo to ľudia potrebujú. Predstaviť informatiku a technickú výchovu ako predmet vysokoškolského štúdia, priestory, možnosti a zaujímavosti. Deti ocenili prezentáciu „programovateľnej ROBO - KOCKY“, najmodernejšej zo sád LEGO - DACTA. Pri príprave na exkurziu sme sa zamerali aj na *nácvik kladenia zmysluplných otázok*. Na hodinách pri komunikácii o modeloch a postupoch sme deti smerovali k presnej formulácii a trpezlivosti. Čo je najlepšie možné len vlastným príkladom. Pred exkurziou sme si určili konkrétne problémy a informácie, ktoré si chceme objasniť. Deti sa potom snažili smerovať svoje otázky týmto smerom. Samozrejme popritom mali dostatočný priestor uspokojiť aj svoju zvedavosť na všetko, čo ich zaujalo.

Deň strávený v B. Bystrici bol naplnený dojmami z poznávania mesta a jeho zaujímavostí (niektoré deti boli šťastné, že videli a dokonca sa previezli na trolejbuse), aj program na univerzite bol tiež obsahovo veľmi pestrý a zaujímavý. Celý priebeh sme zaznamenávali na video a jeden dvojhodinový blok sme venovali rozboru exkurzie. Rozbor splnil úlohu záverečnej reflexie.

6.7 PREBÚDZANIE SYNERGIE DEDINY

*PaedDr. Lukáš Janoška,
Pohorelá*

Túto stať venujem môjmu učiteľovi a kolegovi Mgr. L. Lojdovi, ktorý sa v roku 1998 upálil.

Predslov

Myslím, že každý správny pedagóg sleduje pri svojej práci, ale i mimo nej, spätnú väzbu blízkeho okolia. Tú zaznamenáva, spracúva, vyhodnocuje a stanovuje si najbližšie ďalšie kroky. Podľa mňa je to osobný výskum pedagóga a ja si ho robím od roku 1983.

Práca každého z nás niekam smeruje a tá moja má za cieľ vychovať prosociálne konajúcu osobnosť, s perspektívou stať sa zodpovedným občanom. Pri tejto práci dominuje kreovanie metodiky účinného motivovania žiakov vo výchovnej zložke procesu. Vzdelávanie, poznatky a informácie, sú v mojej koncepcii iba prostriedkom na naplnenie cieľa.

Z množstva mnou sledovaných javov som pre konferenciu vybral tú časť, ktorá analyzuje nedostatky pri asimilačnom procese učiteľa v prostredí a s tým súvisiacu kvalitu interakcie.

Doterajšie výstupy môjho výskumu hovoria o tom, že učiteľ s nižšou akomodačnou schopnosťou spomaľuje kognitívny vývin žiaka.

Úvod

Pracujem s mládežou od jesene r. 1980. Obsah tvorivej dielne som však čerpal najmä zo skúsenosti dedinského učiteľa v 3. a 4. ročníku ZŠ v Pohorelej, kde pôsobím od r. 1993.

Infopanel, ktorým som sa prezentoval na konferencii, obsahoval 46 fotografií z môjho rodinného, spoločenského a učiteľského života. Obrázkovú mozaiku predeľovali tri biele stĺpce znázorňujúce 3. tisícročie, na ktorých bolo napísané: Kto som? O čom bude tvorivá dielňa? Názvy fotografií?

Samotnú dielňu navštívilo 10 vnímavých poslucháčiek. Svoje rozprávanie a odpovede na množstvo otázok som dopĺňal triednymi kronikami, časovo-obsahovými plánmi, záverečnou prácou postgraduálneho štúdia a prácou rekvalifikačného štúdia etickej výchovy s názvom Roche Olivar a prax dedinského učiteľa.

1 Ciele tvorivej dielne

Pri stanovení cieľov témy Prebúdzenie synergie dediny som vychádzal z analýzy súčasného stupňa demokratizačného procesu v pohorelskom rodičovsko-učiteľskom prostredí. Východiská z nie najlepšej situácie si vyžadujú dlhodobé a citlivé postupy. Transformácia slovenského školstva, o ktorej sa zatiaľ iba hovorí, potrebuje skutočnú realizáciu. Proces to bude zložitý, ale myslím, že by mal začať oblasťou základných metodologických kategórií. Nová spoločensko-politická situácia vyžaduje nové definície, napr. ako má vyzeráť absolvent ZŠ a aký podiel na jeho profilovaní má mať škola, čo obsahuje autonómia učiteľa, čím je charakterizovaný schopný pedagogický kolektív (črty mužského a ženského princípu), kompetencie M Z a PK, kto je a čo robí manažment ZŠ, vzťah školy a rodičovskej obce... Nosné kurikulum komunity sa odvíjalo od týchto spomenutých kategórií. Nazval som ho *Hra na demokraciu s pohorelskými deťmi*. Metódy, ktorými sa snažím dosahovať jej ciele, idú ruka v ruke so stupňom mojej asimilácie s pohorelským prostredím.

1.1 O asimilácii učiteľa v prostredí

Po osemnástich rokoch som sa vrátil do rodnej obce. Bývam v rodičovskom dome. Učím v miestnej ZŠ. Chovám ovce, sliepky, psa, kozu, ktorú aj dojím. Ručne im chystám seno na zimné obdobie. Za hospodárskou budovou máme malý sad ovocných stromov a ríbezlí. Zúčastňujem sa na chode obce ako člen Spoločnosti chovateľov oviec a kôz, aj ako podielnik urbárnej spoločnosti.

V kultúrnej oblasti som zakladajúcim členom MO MS a občianskeho združenia Volejbalový spolok GAD, v ktorých aktívne pracujem. Zúčastňujem sa na liturgických zhromaždeniach a v neposlednej rade navštevujem miestne pohostinstvá. Na spomínaných aktivitách ma spravidla sprevádza manželka, ktorá je na invalidnom vozíku, čo je vlastne dôvodom rodinnej dislokácie,

1.2 Triedny učiteľ

Od nástupu v Pohorelej som triednym učiteľom a pravidelne v prvý deň školského roka nastupujem oblečený v pohorelskom kroji. V triede si po prázdninových reflexiách volíme samosprávu. Stretávame sa raz týždenne a o rokovaníach si vedíme záznamy v triednej kronike. Tam sa nám podpisujú aj rôzne návštevy triedy a školy a taktiež rodičia pri stretnutiach so žiakmi. Ročne bývajú tri až štyri. Organizujeme ich tak, že v ich úvode je kultúrny program zložený z prednesu, spevu, vtipov, dramatizácie a súťaží z preberaného učiva. V ďalšej časti sa žiaci s rodičmi podelia o najzaujímavejšie udalosti z uplynulého štvrťroka. Starosta triedy hovorí nakoniec. Potom moderátori oslovia rodičov, či nemajú nejaké otázky a potom žiaci opustia triedu. Nasleduje rozhovor rodičov s učiteľom. Na takéto stretnutie môže prísť aj viac členov rodiny. Za každého získava žiak tzv. akciu do celoročnej súťaže prosociálnej aktivity. Akcie do súťaže žiaci získavajú aj za účasť na povinnej či dobrovoľnej, plánovanej aj neplánovanej akcii, za individuálnu alebo kolektívnu účasť na akcii, ktorú organizuje škola, žiaci, rodičia, obec, farský úrad, obecné spolky či politické strany. Víťaz je za triedu umiestnený na celoročnej tabuli cti v hlavnej budove školy.

V triede 6 rokov prebieha separovaný zber. V triede máme umiestnené tri nádoby. Jedna na syntetický a kovový odpad, druhá na papier a drevo a tretia, s igelitovým vrecom, na biologický odpad. Ten som ponúkol žiakom, ktorí chovajú hospodárske zvieratá. Keďže nebol záujem, tak ho denne nosím koze Zuze. Odpad z druhej nádoby týždenníci sústreďujú do vreca a raz týždenne ho odnášajú do kotolne. Iba odpad z prvej nádoby odnáša upratovačka.

V triede máme umiestnené exponáty z histórie obce. Sokle na stenách sme si vyzdobili maľbami. Na vchodových dverách máme umiestnené logo triedy s pseudonymom a je tam aj originálne nakreslený ročník a písmeno triedy. Okrem iného máme v triede aj priebežný ukazovateľ poradia žiakov v už spomínanej prosociálnej aktivite.

1.2.1 Slovenský jazyk alebo edukácia komunikovania

Pri výuke Sj som si kládol za najdôležitejšie rozvíjať u žiakov snahu o kultúrnu komunikáciu. Hodinu v pondelok sme venovali rozhovorom o zážitkoch z víkendov. V utorok bol reťazec 3 hodín nasledovný: sloh - žiaci písali najčastejšie úvahy na mnou navrhované témy, gramatika: žiaci si navzájom vymenili zošity a opravovali farebne chyby spolužiaka a podčiarkovali najkrajšie vety. Tie potom písali na tabuľu. Tretia hodina bolo čítanie. Vtedy sa trieda premenila na televízne štúdio, v ktorom moderátor ohlásil prednášateľa príspevku na určitú tému, bol tam aj kameraman, na trepačke ľanu ďalší robil klapku. V triede sme mali aj paravan, tak čitateľ buď v ňom, alebo len tak vpredu na stoličke prečítal svoju prácu. Nasledoval potlesk a takto sa stihli vystriedať všetci žiaci.

Ďalšie metódy, ktoré sme používali popri riadnom preberaní učiva: žiaci si vyberali témy, ktoré dlhodobo spracúvali formou projektov, raz štvrťročne sme pretekali v rýchlosti čítania známeho textu,

súťažili sme v rapotankách - na stretnutiach s rodičmi sme sa pri nich najviac zasmiali, dramatizovali sme vhodné články z čítanky, v diktátoch sa objavovali aktuálne udalosti z triedy alebo dediny. Spravidla sme na triednické hodiny pozývali do triedy rôzne osobnosti, najmä z Pohorelej.

Vyvrcholením našej práce boli vystúpenia mimo triedy. Realizovali sme vystúpenia pre materskú školu, pre mladších spolužiakov. Na Mikuláša sme chodili do Ústavu sociálnej starostlivosti pre deti s mentálnym postihnutím.

1.2.2 Pracovné vyučovanie alebo manuálny pragmatizmus

Najväčšie problémy zo všetkých predmetov mi robila príprava na pracovné vyučovanie, pretože som sa snažil, aby sa žiaci čo najviac dostali do kontaktu s tradičnými materiálmi v približne rovnakých podmienkach ako ich rodičia.

V septembri sme sa venovali zberu a spracovaniu ľanu, ktorý sme potom odložili až do jari do skrine. Počas babieho leta sme sa venovali práci s drevom, strúhaniu prútov, vyrezávaniu jednoduchých ornamentov do kôry. Robili sme si zásoby kvetov na sušenie, zbierali sme šišky a šípky. Po sviatkoch Všetkých svätých sme si robili zásoby rôznofarebného vosku. Koncom novembra sme počas trojhodinovky - V, P, Tv, priniesli z lesa jedlinu. Po jej spracovaní sme z nej robili adventné vence. V nedeľu na sv. omši sme ich spoločne, celá trieda, zanesli pred oltár na posvätenie. Jeden adventný veniec zostal v našej triede, druhý sme podarovali učiteľskému zboru našej ZŠ a tretí sme niesli na vopred dohodnuté prijatie u starostu obce.

Na Ondreja sme podľa starého zvyku liali roztavené olovo cez oko veľkého kľúča do nádoby s vodou. Následne na to žiaci vzniknuté mystifikované útvary zväčšene zachytávali na výkresy - Vv.

Začiatkom decembra sme chystali darčeky z vosku. Do okrúhleho odliatku z bieleho vosku sa vyhlbovali negatívne obrazce, do ktorých sa lial roztavený vosk príslušnej farby. Vznikol reliéf originálneho vzhľadu. Na poslednej hodine pred Vianocami sme z jedliny, ktorú sme si v novembri ukryli na vlhkom mieste školského dvora, robili ikebany. Potrebovali sme na to aj iné veci, ale z tých nachystaných sme použili šišky, ktoré sme farbili a suché kvety.

Cez zimu sme čistili od snehu klzisko.

Pred Veľkou nocou sme zo spracovaného ľanu priadli tzv. šmigáre. S nimi sme sa učili pliesť vo troje, vo štvoro, v osmoro. To bola predpríprava na pletenie riadnych prútených korbáčov. V tom období sme aj otkkali vrbové píšťalky. Potom sme obohacovali pôdu okolo školských ovocných stromov maštaľným hnojom, ktorý sme na fúrikoch vozili od najbližšie bývajúceho spolužiaka. Na jar sme na týchto stromoch presvetľovali koruny. Neskôr sme čistili základy školských budov od divo rastúcich rastlín.

Na prelome mája a júna býva v Pohorelej 1. sv. prijímanie žiakov III. ročníka, spojené s pravidlom, že dieťa dostane do daru od krstných rodičov horský bicykel. V snahe splniť detskú túžbu, ukázať sa pred spolužiakmi s krásnym bicyklom, plánujem na toto obdobie hodiny cyklistiky. Keďže škola nemala žiadne stojany na bicykle, vypracovali sme jednoduchý projekt s takýmto cieľom. V priebehu 5 vyučovacích hodín sme k nepoužívanému vyvýšenému zábradliu priviezli 5-6 m³ zeminy a ďalšími drobnými úpravami sme získali stojan na 20 bicyklov. Pri slávnostnom prestrihávaní pásky riaditeľkou školy sme vyhodnotili aj najsilovnejších žiakov.

1.2.3 Hudobná výchova alebo o veselom speve a tanci

Pocit neohrozeného prostredia vedia žiaci vyjadriť aj správaním sa na hodine Hv. Na začiatku každej hodiny sme absolvovali hlasovú rozcvičku. Išlo o spoločné cvičenie hlasiviek pri jednoduchých popevkoch, ktoré poznáme zo športových tribún. Pridávali sme do toho aj rytmické tieskanie dlaňami. K úvodnej časti hodiny patrilo prespievanie naposledy preberaných piesní.

Po hlavnej časti a prebraní nového učiva nasledovali tanečné prvky Pohorelej buď pri hudbe z MG kazety, alebo sa žiaci doprevádzali spevom sami. Integrujúcim bol výber pesničiek, čerpali sme ich z autentického folklóru blízkych obcí. Z nich značnú časť získali žiaci od svojich rodičov. Súčasťou Hv bolo aj triedne kolo Slovenského slávika, kde každý žiak spieval sólo. Žiaci boli ochotní spievať na rôznych verejných miestach, pred obecným úradom, na klzisku, pri športových výjazdoch do druhých dedín.

Nezabudnuteľná atmosféra vznikla pri návšteve MSJ v biatlone v Osrblí. S triedou som sedel v esprese pri čaji, žiaci hrali karty a uzimene oddychovali. Vedľa nás sedeli Nemci a jeden z nich nám začal rozdávať odznaky DSV. My, v snahe poďakovať im, zaspievali sme pieseň v pohorelskom nárečí. Hneď na to ku mne pristúpil dvaja muži. Jeden - Nemeč, nás pochválil a podujal sa zaplatiť celú našu útratu, druhý muž bol režisérom STV - redakcie športu a ten mal záujem o náš spev pri záberoch exteriérov. Keď sme odchádzali z biatlonového areálu, jeden z nemeckých trénerov daroval najsmelšiemu chlapcovi futbalovú loptu.

Myslím, že aj to bolo o Hv, keď sme spievajúc zašli s triedou na známe miesto v chotári a po plesnutí 3-metrovým bičom žiaci počítali množstvo ozvien. Za dobrých akustických podmienok sa dalo počuť aj 6-7 ozvien.

1.2.4 Výtvarná výchova alebo tvorivosť vo vyjadrovaní

Vďačným prostriedkom na hľadanie identity je Vv. Necitlivý vzťah k životnému prostrediu, alkoholizmus a negatívne medziľudské vzťahy, ktoré sú vypuklé aj v Pohorelej. hovoria o tom, že pedagogika nedostatočne profiluje osobnosti s potenciálom vytvárať kreatívne komunity.

Hľadanie pravdy sa často spája s hľadaním krásna, aj o tom boli ciele, ktoré som sledoval výukou Vv. Dvojhodinovky na I. stupni dávajú veľa možností pracovať v exteriéri, čo sme aj využívali. Von sme vychádzali aj keď veľký mráz vytvoril v miestnom potoku obrovské množstvo bizarných ľadových útvarov. Tie sme so skicárom v ruke zachytávali a hľadali známe obrazové paralely. Obsah hodín tvorili aj výtvarné vyjadrenia v neporušenej snehovej ploche, príp. stavba snehových plastiek. Estetiku rozvíjali aj záverečné práce na adventných vencoch, ikebanách s vianočnými sviecami.

Na jar som vodil triedu k sebe do dvora, kde každý dostal drevený klátik na sedenie. Vo dvore som prichystal korýtka s pšeničným šrotom a vypustil som jahniatka. Mal som pocit, že som v ateliéri. V náčrtníkoch sa nakoniec tie ovečky objavili.

Na Vv sa rodili aj návrhy na mokré vysvedčenie, či diplomy na celoškolský turnaj vo vybíjanej.

Pri kreslení zátišia s vahanom, či sedliackou misou, možno žiakovi preblyсне hlavou, že koľká krása bola vyhodena na divokej skládke odpadu. Pri našich potulkách nízkotatranskou prírodou si často prinášame do našej muzeálnej zbierky vzácne artefakty minulosti.

1.2.5 Telesná výchova alebo tržnica emócií

V tomto období pokladám za správne, okrem kochania sa v emotívnej spontánnosti žiakov, aby učiteľ vytváral vo vedomí žiaka jemné súvislosti medzi jeho športovými hrami a jeho zdravím. Priestor na zhutňovanie zdravého skeletu žiaka nachádzam najmä v ľudových a bežných hrách. Podstatu nevidím v ich výbere, ale v objektívnosti posudzovania najlepších aktérov. To je najväčšou motiváciou do ďalšej fyzickej práce.

Na úvodnej hodine dávam dôraz na demokratickosť priebehu voľby kapitána skupiny. On je mojím najbližším spolutvorcom celoročného priebehu výuky. Kapitánovi odstupujem časť mojich právomocí. Zastupuje ma aj v mojej neprítomnosti.

Na úvodnej hodine sa volí pozdrav skupiny, ktorý používame ako súčasť počiatočného energizéru pri spojení všetkých dlaní žiakov. Tiež prijímame pseudonym skupiny, príp. logo.

Sme obyčajná dedinská škola a samosprávy v triedach ešte nefungujú, teda ani školský parlament, preto so skupinami, ktoré mám prvý rok, úvodná procedúra býva problematická.

Dispozíciu vecne rozprávať v kolektíve k aktuálnemu problému rozvíjame v záverečnom, hodnotiacom rozhovore po absolvovaní výuky. Dvakrát do roka, spravidla pred klasifikačnými poradami, máme stretnutie pri okrúhlom stole, kde sa každý žiak vyjadruje k priebehu výučby. Rozprávame sa celú vyučovaciu hodinu. Táto reflexia mi ukáže, v akej harmónii je u žiaka duchovná a telesná stránka.

Motivujúcou pre žiakov je aj výuka prebiehajúca v uliciach obce. Atletická vytrvalosť, cyklistika, sánkovanie, bežecké lyžovanie patria do jej obsahu.

Uspokojivú intenzitu a úspešnosť majú plavecké výcviky, ktoré organizujeme v 3. a 4. ročníku. Ich náplňou je výuka skokov do vody, udržanie sa na vode, plávanie pod vodou. V týchto disciplínach sú aj záverečné preteky. Rekordom školy vo vytrvalosti je výkon osemročného dievčatka, ktoré bez prestávky preplávalo 2 400 m v 12,5 m bazéne.

Ďalšie, čo bude treba riešiť v transformujúcom sa školstve, je morálne ohodnotenie práce učiteľa Tv. Súčasní zodpovední akoby nevideli rizikovosť, nadmernú hlučnosť, fyzickú náročnosť, nebezpečnosť a materiálnu náročnosť ošatného, ktorú na každej hodine prekonávajú. Bagatelizovaný je aj zdravie prinášajúci efekt ich práce. Vzhľadom na to zastávam názor, že bezplatná krúžková činnosť je v súčasnosti vhodná pre rodičov žiakov. Profesionálny učiteľ by mal pracovať vo svojom odbore za príslušný honorár. Tohto roku v ZŠ Pohorelá (280 žiakov) pracovalo 5 športových krúžkov, ktoré viedli neučitelia. Keďže som absolventom FTVŠ UK, od šk.r. 98/99 učím Tv aj na II. stupni. So skúsenosťami v tejto oblasti sa podelím s vami pri inej vhodnej príležitosti.

Doslov

Rád by som sa poďakoval organizátorkám konferencie za možnosť lektorovať tvorivú dielňu. Nepatrím medzi najmladších učiteľov, učil som na všetkých druhoch škôl vo vertikálnej škále. Angažoval som sa v rôznych učiteľských zoskupeniach. Perspektívnosť, ktorú som vyzrel v tejto alternatíve slovenského školstva, mi dáva nádej na jej pozitívny výsledok. Ciele konferencie - podpora ľudských zdrojov a uskutočňovanie humanizačných a demokratizačných zmien v školskom systéme - sú myšlienky, ktoré som chcel podporiť osobnou účasťou.

Ak mám hodnotiť naplnenie témy: prebúdanie synergie dediny, treba povedať, že je to téma bezodná, tak ako je bezhraničný Piagetov proces asimilácie s prostredím. Súvis názvu tvorivej dielne s jej obsahom vidím v tom, že v jednotlivých častiach hovorím o tvorivom zušľachtovaní najmocnejšieho, čo v národe máme - detí, mladých ľudí. Rôznosť ich kreovania v palete edukovaných predmetov by mala vychádzať zo všetkého duchovného a materiálneho poznania našich predkov. Mladej generácii verím, že pri správnej facilitácii bude schopná hranice tohto poznania posunúť ešte ďalej. Tento energetický efekt nazývam synergia.

Na okraj popisov fragmentov z mojej pedagogickej praxe len toľko, že sú len nepatrným zlomkom skutočnosti. Preto prijmite pozvanie do pohorelskej školy, aby ste si to všetko pozreli vlastnými očami.

6.8 OD PIESNE K TANCU - HUDOBNÁ VÝCHOVA S PRVKAMI DRAMATICKEJ A POHYBOVEJ VÝCHOVY, 6. ROČNÍK

Mgr. Anna Mrázová,
ZŠ Ul. Východná,
Martin

Integrované predmety: Hv, Ev, Sj, (Tv, Vv čiastočne)

Vzdelávací cieľ: Rozvíjanie hudobných schopností, zručností a návykov vo vokálnej, inštrumentálnej, hudobno-pohybovej a posluchovej činnosti. Návrik piesne *Malé kotě*. Spev melódie imitáciou, spev melódie intonáciou - solmizačná metóda Z Kodályho v spojení s fonogestikou. Získanie základných zručností v hre na sopránovú zobcovú flautu (SZF). Orffov inštrumentár (OI). Získavanie zručnosti pohybu v párnom a nepárnom takte (pochod, poskočný krok, tanečný krok), country tanec.

Myšlienka dňa:

„Nakoniec možno žiť aj bez hudby, aj púšťou vedie cesta. Ale my, ktorí sa staráme, aby každé dieťa dostalo do svojich rúk kľúč k dobrej hudbe a s ním ochranný talizman proti hudbe zlej, chceme, aby prešlo životom, nie ako keby kráčalo púšťou, ale kvetnatou záhradou,..Nech hudba patrí všetkými. “

Zoltán Kodály

Facilitovanie bloku:

- Dobrý deň plný radosti, pohody a optimizmu.
- Vezmi si kvietok a napíš meno.
- Prečítaj myšlienku dňa, mapu mysle a premysli si riešenie nastoleného problému.
- Prijmi miesto v kruhu komunity.

Program bloku:

1. Motivačná komunita: Účastníci stretnutia vyjadria názor na myšlienku dňa spôsobom im vlastným (verbálne, hudobne, výtvarne, pohybom...). Počas ich prípravy znie hudba z reprodukčného prístroja. Vivaldi - Jar, 1. časť. V závere prezentujú svoje názory.
2. **Hudobné hry** zamerané na postupné rozospievanie sa, zistenie hlasového rozsahu, rozvíjanie hudobnej predstavivosti.
3. **Sopránové zobcové flauty** - zoznámenie sa s hudobným nástrojom a so spôsobom hry na flautu - držanie, nátlak, technika hry. Riekanka - Neplač, Katka, neplač (rytmus na tóne hl), pieseň Hádanka (Andrejcová, Z.: Škola hudby, vydavateľstvo M. Vaška, Prešov, 1997, str.5), Čierny Ján (str. 15). Pri piesni Čierny Ján použiť solmizačnú metódu Z. Kodályho a pred ňou precvičiť solmizáciu v durovej tónine aj s vynechaním 2. a 4. stupňa. Po zvládnutí piesne zahrať pieseň na flaute.
4. **Imitácia rytmu** účastníkmi po predchádzajúcej realizácii rytmu - prezentátor alebo účastník. Vyjadrenie rytmu pohybom - páry takt, - pochod, poskočný krok, nepáry takt - tanečný krok, práca v skupinách i individuálne.

5. **Zvuky a tóny** - zvieratá na hospodárskom dvore - práca v dvojiciach. Vyhľadanie si partnera so zatvorenými očami, podľa zvuku, po predchádzajúcom dohovore (signál...), rozvíjanie spolupráce, vzájomnej pomoci, dôvery...
6. **Malé koté** - nácvik piesne imitáciou za pomoci účastníkov (napodobnenie zvuku mačičky v správnej intonácii (zapojenie hry na telo - možnosť upevnenia melódie piesne a jej textu), tleskanie, plieskanie, lúskanie. (Hra na nástroje Orffovho inštrumentára - drevené paličky, woodblock, detské činelky, triangel, tamburína.) Pohybové stvárnenie piesne improvizáciou. Spojenie piesne, hry a tanca.
7. Umelci - členovia, **tvoria piesne** v skupinách, na básne F. Rojčka.
8. **Tvorivé úlohy:**
 - a. Neposlušné čižmičky str. 5 - prečítaj báseň, určí takt, vytvor hru na telo, vytvor hru na OI.
 - b. *V obchode so zeleninou* str. 14 - prečítaj text, určí takt, nájdi druhy viet z hľadiska postoja hovoriaceho k skutočnosti - určí ich podľa významu, porovnaj melódiu opytovacích viet v Sj a v hudbe.
 - c. D. Hevier - *Náušnica v uchu* - text prečítaj a určí rytmus básne, nájdi, pomenuj básnické prostriedky v texte a určí postavy vy stupujúce v texte - monológ konkrétnej postavy, čím sa líši báseň prezentovaná recitátorom a hercom, dramaturizuj pieseň - verbálna komunikácia.
9. **Tanec - protipól verbálnej komunikácie** (keď chceme tancom tlmočiť druhým nejakú informáciu),
 - otvorený párový tanec, skladajúci sa z pochodovej a tanečnej časti,
 - reč očí, mimika tváre, úsmev haptika
10. **Záverečná reflexia** - účastníci stretnutia spôsobom vlastným, podľa výberu (ako v úvode), vyjadria svoje pocity z dnešného stretnutia na spoločný plagát: *Čo ťa najviac zaujalo z dnešného stretnutia?*

Literatúra:

Rojček F.: Neposlušné čižmičky, Genezis Bratislava 1991.

Hevier D.: Náušnica v uchu - literatúra pre 6. ročník str. 42, Já písnička - Zpěvník pro žáky

základních škol - 1 a 4 třídu I. díl, str. 87, Music Club 1999.

